

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ СПІЛЬНОГО ТРАНЗИТУ НА ПРИКЛАДІ ЛАТВІЇ

Тетяна Василівна РУДА

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
Хмельницький національний університет
<https://orcid.org/0000-0001-6934-6796>
e-mail: [Bulovich_2006@ukr.net](mailto:bulovich_2006@ukr.net)

Світлана Володимирівна КАПІТАНЕЦЬ

кандидат педагогічних наук, доцент
Науково-дослідний інститут фінансової політики
Державного податкового університету
<https://orcid.org/0000-0003-0693-5889>
e-mail: sv.kapitanets@gmail.com

Статтю присвячено дослідженню міжнародного досвіду з питань здійснення спільного транзиту на прикладі Латвії. Наведено огляд та характеристику нормативно-правових актів, що забезпечує врегулювання питань здійснення спільного транзиту в європейських країнах. Окремлено основні аспекти імплементації системи спільного транзиту в практичну діяльність митних органів Латвії. Визначено функціональне навантаження та особливості автоматизації митної процедури спільного транзиту, а також визначено переваги, які отримала країна після приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту.

Ключові слова: транзит, спільний транзит, Конвенція про процедуру спільного транзиту, NCTS

EXPERIENCE OF APPLICATION OF THE COMMON TRANSIT PROCEDURE ON THE EXAMPLE OF LATVIA

Tatyana RUDA

Khmelnytskyi National University

Svitlana KAPITANETS

Research Institute of Financial Policy of State Tax University, Ukraine

The article is devoted to the study of international experience in the implementation of joint transit. The purpose of the article is to study the main aspects of the international experience of applying the common transit procedure.

To achieve the goal, the following methods were used: induction and deduction, theoretical generalization, abstraction, dialectical cognition - when studying scientific sources and researching theoretical aspects of the implementation of the common transit procedure, determining the categorical apparatus of the investigated issues; abstract-logical – for summarizing theoretical propositions, forming conclusions and proposals on the topic of research. The article analyzes the process of transit system development in the EU. The main aspects of the regulatory and legal regulation of the implementation of the customs procedure of common transit are outlined. The experience of joint transit implementation was analyzed using the examples of Latvia.

The advantages of country joining the Convention on the common transit procedure are given, as well as the conditions for applying the common transit procedure are outlined. The peculiarities of the implementation of the common transit procedure in the country under study are analyzed. The essence, content and functionality of the electronic transit system (NCTS), which each of the countries implemented in practical activity, is revealed. The features of the exchange of customs information provided by the NCTS and the security aspects of its preservation within the system are analyzed. The specifics of joint transit and the functional burden on each of the participants in such customs legal relations have been determined. Special attention is paid to the analysis of qualitative changes in the service component of customs activity, achieved as a result of the application of NCTS.

Keywords: transit, common transit, Conventions on common transit procedure, NCTS

Руда Т., Капітанець С. (2023) Досвід застосування процедури спільного транзиту на прикладі Латвії. *DEVELOPMENT SERVICE INDUSTRY MANAGEMENT*, (2), 53-57.
[https://doi.org/10.31891/dsim-2023-2\(7\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-2(7))

Ruda T., Kapitanets S. (2023) Experience of application of the common transit procedure on the example of Latvia. *DEVELOPMENT SERVICE INDUSTRY MANAGEMENT*, (2), 53-57.
[https://doi.org/10.31891/dsim-2023-2\(7\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-2(7))

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Розгортання повномасштабних військових дій на території України, обумовлених вторгненням росії актуалізувало нагальність вирішення проблем, пов'язаних із посиленням безпеки держави. Така кричуща агресія ще більше підсилила пріоритетність та нагальність питання щодо набуття Україною членства в ЄС. У зв'язку з цим, першочерговості набувають аспекти, пов'язані з активізацією євроінтеграційних перетворень в контексті наближення нашої держави до європейських стандартів. Зокрема, це стосується митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що дасть змогу отримати додаткові безпекові гарантії та спростити митне оформлення й переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України. На сьогодні саме державна митна справа є тією складовою, яка безперечно впливає на економічну безпеку країни, оскільки, врегульовує питання товарообігу, обміну митною інформацією й спрямована на недопущення порушення митного законодавства.

Враховуючи те, що Україна набула статусу країни-кандидата на членство в ЄС, ключовим питанням на шляху до євроінтеграції є забезпечення здійснення спільного транзиту та перетворення вітчизняної митниці на максимально зручний сервіс для учасників зовнішньоекономічної діяльності. Адже приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту (Convention on a Common Transit Procedure – CCTP) (далі – Конвенція) є обов'язковою умовою, що визначена Угодою про асоціацію з ЄС в контексті вступу України до Євросоюзу. Так, Україна приєдналася до Конвенції 31 серпня 2022 року, яка набула чинності з 1 жовтня 2022 року. Це є вагомим кроком до впровадження прозорих умов роботи вітчизняних митних органів та важливою складовою безпеки під час дії воєнного стану. При цьому, слід розуміти, що перехід на нові стандарти здійснення митної процедури спільного транзиту є досить складним як з організаційної, так і з правової точки зору. Тому, з практичного погляду корисним та доцільним є аналіз міжнародного досвіду реалізації процедури спільного транзиту, зокрема, на прикладі *Латвії*.

Аналіз досліджень та публікацій

Обрана тема дослідження на сьогодні є досить актуальною, проте, недостатньо висвітленою у вітчизняній науці. Попри те, варто зазначити, що окремі аспекти набули належного відображення у працях українських науковців. Зокрема, основні напрями правового регулювання митного режиму транзиту в контексті реформування національної митної системи наведено у роботі Гладкої Н. [1]. Ґрунтовними є напрацювання у даному напрямі Сидорович О. та Герчаківського С. [2], праця яких присвячена вивченню інформаційного забезпечення митної справи в Україні. Зокрема, акцентовано увагу на доцільності здійснення автоматизації митних процедур з метою їх спрощення. У напрацюваннях Алішаускаса В. [3], визначено основні аспекти спрощення процедури транзиту між Україною та ЄС з метою удосконалення зовнішньоекономічних зв'язків. У праці Капітанець С., Брендак А. проаналізовано особливості впровадження системи спільного транзиту в Україні [4]. Проте, доцільним є вивчення питань, пов'язаних із міжнародним досвідом приєднання країн до Конвенції та імплементації процедури спільного транзиту в практичну площину здійснення митної справи.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає у дослідженні основних аспектів міжнародного досвіду застосування процедури спільного транзиту на прикладі Латвії.

Виклад основного матеріалу

Рішення Латвії про вступ до ЄС суттєво вплинуло на діяльність митних органів країни. Такий крок в першу чергу передбачав гармонізацію національного митного законодавства із міжнародним та імплементацію відповідних європейських стандартів у діяльність митниць, зокрема, в контексті забезпечення здійснення процедури спільного транзиту. Варто відмітити, що у Латвії, як і в решті країн ЄС застосовуються спільний та союзний транзит, які за технологією реалізації є схожими. Відмінність полягає у тому, що союзний транзит в першу чергу спрямований на здійснення цієї митної процедури між країнами-членами ЄС, а спільний – зорієнтований на спрощення транзиту між країнами-членами ЄС та тими учасниками, які не входять до його складу, проте, у митній діяльності послуговуються нормами Конвенції про процедуру спільного транзиту.

Так, основні аспекти здійснення транзиту в країні регламентуються нормами Закону про порядок митного транзиту в Союзі, викладених у Митному кодексі ЄС (Регламент (ЄС) № 952/2013) із змінами [5]. При цьому, питання застосування спільного транзиту визначаються положеннями Конвенції про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року (CCTP) [6]. Ще одним нормативним документом, який розкриває питання здійснення транзиту в ЄС, у тому числі й в Латвії є Посібник (інструкція) з транзиту [7]. Так, Посібник з транзиту є найбільш вичерпним джерелом інформації про ЄС та загальну транзитну процедуру. Окрім того, цей документ є своєрідним інструментом для кращого розуміння того, як працює транзитна процедура та окреслює обов'язки й права усіх учасників митних правовідносин в межах митної процедури транзиту. Окрім того, варто зазначити, що Посібник спрямований на забезпечення гармонізованого застосування положень

про транзит і рівного ставлення до всіх учасників митних правовідносин. Він включає дев'ять основних частин, а саме:

- частина I. Загальне введення;
- частина II. Статус товару;
- частина III. Гарантії;
- частина IV: Стандартна транзитна процедура NCTS (нова комп'ютеризована транзитна система);
- частина V: Процедура забезпечення безперервності бізнесу;
- частина VI: Спрощення;
- частина VII: Завершення транзитної операції, процедура запиту;
- частина VIII: Борги та стягнення;
- частина IX. Процедура МДП [7].

Додатки до Посібника, які містять зразки супровідних документів та додаткову інформацію щодо здійснення транзитних процедур опубліковані в багатомовному форматі та є загальними для всіх мовних версій зведеного посібника з транзиту. Окрім того, у практичній діяльності досить часто застосовується й судово практика, що ґрунтується на винесених рішеннях з питань здійснення митної справи, прийнятих Європейським судом.

Після входження в ЄС інформаційні системи латвійського Головного митного управління було переорієнтовано на опрацювання цифрової інформації ЄС та гармонізовано із NCTS (комп'ютеризованою транзитною системою). Варто зазначити, що NCTS є поширеним ІТ-інструментом в ЄС, що застосовується для управління та контролю транзитною системою. Його головні цілі полягають у тому, щоб зробити транзитні процедури швидшими, більш ефективними і безпечними, одночасно запобігаючи та виявляючи шахрайство. Як правило, NCTS є обов'язковою для застосування країнами-учасницями ЄС при здійсненні митних процедур, що стосуються зовнішнього та внутрішнього транзиту. При цьому, NCTS забезпечує взаємозв'язок між митними службами в країнах-учасницях Конвенції, дозволяючи обмінюватися митними даними. Приєднання до Конвенції створює передумови для обміну митною інформацією не лише між митними установами всіх держав-членів ЄС та Європейської асоціації вільної торгівлі, а також іншими державними установами, які займаються митним оформленням та контролем за переміщенням товарів, процесів, що, у свою чергу, дозволяє митним органам контролювати товари на кожному етапі перевезення.

До приєднання Латвії до Конвенції в середньому впродовж місяця митницею могло бути опрацьовано 30000 декларацій. Більша їх частка була у паперовому вигляді й не застосовувались митні спрощення. 1 травня 2004 року латвійськими митними органами розпочалось застосування ІТ - систем з метою спрощення митних процедур декларування, що суттєво полегшило роботу митних та торговельних організацій і позитивно вплинуло на товарообіг, дозволило спростити митні формальності, зменшити кількість документів, які подавались митним органам, що, у свою чергу, сприяло скороченню фінансових витрат та часу на здійснення митних процедур. Так, після 1 травня 2004 року значно змінився статус послуг, що надаються митницями. Кількість міжнародних транзитних декларацій обмежено приблизно до 3000 в місяць. З'явилась можливість використання залізничними структурами системи NCTS в контексті системи реєстрації переміщення вантажів. За таких умов кількість транзитних декларацій збільшено приблизно до 50 000 в місяць.

В узагальненому вигляді архітектуру програмного модуля, який застосовується в контексті здійснення спільного транзиту в Латвії наведено на рис. 1.

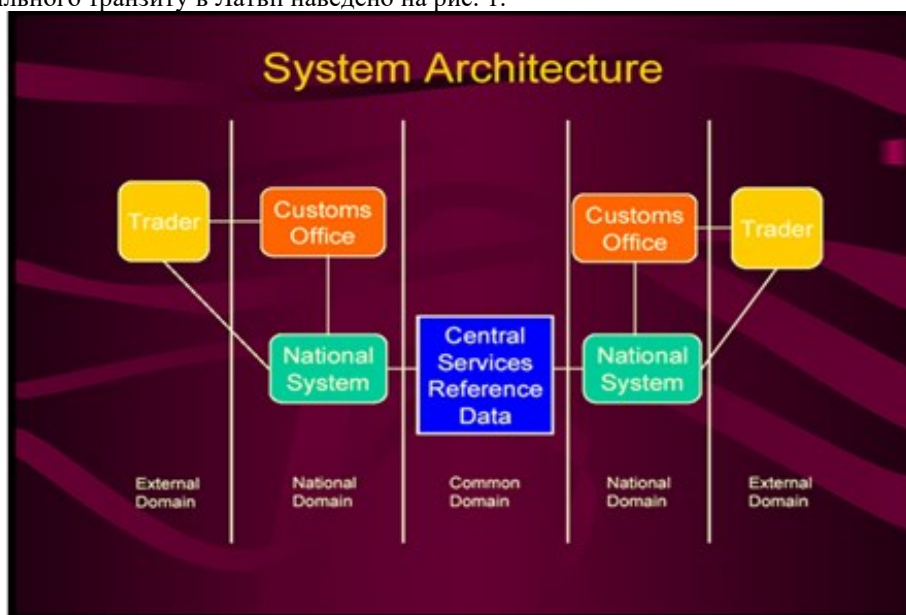

Рис. 1. Архітектура NCTS в Латвії

Джерело: [8]

Модуль підприємця, передбачений оновленою інформаційною системою, дозволив подавати декларації в електронному вигляді. Окрім того, введено систему електронного підпису документів, що підвищило рівень безпеки системи.

При цьому, в процесі експлуатації системи NCTS виявлено наступні переваги:

- підвищення ефективності транзитних процедур;
- розширення можливостей щодо попередження та виявлення порушників митного законодавства;
- пришвидшення та підвищення рівня безпеки угод, що реалізуються в межах процедури спільного транзиту;
- спрощення управління та адміністрування транзитної системи.

Із 31 березня 2004 року усі транзитні операції проходять електронну реєстрацію в системі NCTS. Суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, наділений правами для застосування спрощеної транзитної процедури повинен забезпечити технічні можливості для приєднання до системи NCTS. Він також повинен мати можливість надавати для розгляду транзитні декларації за допомогою електронних засобів зв'язку та роздруковувати транзитну декларацію необхідної форми.

Підприємець, що застосовує звичайну процедуру транзиту (неавторизований підприємець) також може отримати дозвіл на приєднання до використання системи NCTS і вносити інформацію щодо транзитної операції в систему. Проте, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності не має можливості роздрукувати декларацію, а в разі потреби, повинен звертатись до митних органів аби отримати дозвіл на друк документів із системи. В іншому випадку, суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності може подати документи в паперовому вигляді митниці, посадові особи якої самостійно введуть необхідну інформацію в NCTS та декларацію, виданий системою NCTS. Варто зазначити, що після приєднання Латвії до Конвенції, паперовий документообіг мінімізовано. Окрім того, Головним митним управлінням Латвії надано дозвіл суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, використовувати Модуль підприємця для подання декларацій, обміну інформацією та отримання відповідей. Номер покликання на переміщення (MRN) і Номер покликання на місцевість (LRN) є основними ключами, що застосовуються для відправлення/отримання інформації. Забезпечуючи доступ через мережу, Модуль підприємця дає можливості суб'єкту ЗЕД:

- отримувати ключову інформацію про транзитні декларації;
- автономно завантажувати файли транзитних декларацій;
- переглядати в режимі онлайн звіти NCTS;
- використовувати мережевий інтерфейс для подання запитів та отримання відповідей від NCTS.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Таким чином, узагальнюючи отримані результати, варто зробити **висновки** про те, що в країнах ЄС функціонує цілісна дворівнева система транзиту, яка спрямована на спрощення митних процедур шляхом їх автоматизації та уніфікації основних положень митного законодавства, що, у свою чергу, забезпечує високу ефективність та належний рівень безпеки здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Імплементация у практичну діяльність цієї системи сприяє формуванню передумов для здійснення належного рівня контролю за переміщенням транзитних товарів та транспортних засобів, а це, у свою чергу дозволить створити єдиний митний інформаційний простір та забезпечити прозорість здійснення митних процедур. Таким чином, варто зазначити, що приєднання України до Конвенції є досить вагомим напрацюванням в напрямі переосмислення ролі митних органів в контексті реалізації її сервісної та безпекової функцій.

Література

1. Гладка Н. Правове регулювання митного режиму транзиту в контексті реформування національної митної системи. Правова позиція. 2020. № 1 (26). С. 26 – 29 (дата звернення: 23.02.2022).
2. Сидорович О., Герчаківський С. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. Світ фінансів. 2021. Вип. 1. С. 210-225 (дата звернення: 22.02.2022).
3. Алишаускас В. Транзит без препятствий : как упростить торговлю Украины и ЕС. Европейська правда. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/rus/experts/2021/06/30/7124859/> (дата звернення: 23.02.2022).
4. Капітанець С., Брендас А. Детермінанти національного застосування Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). Економіка та суспільство, (39). URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1431> (дата звернення: 19.11.2022).
5. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. EUR-Lex. URL : https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-procedures-import-and-export/what-customs-transit/union-and-common-transit_en (дата звернення: 23.02.2022).
6. Consolidated text: Convention on a Common transit procedure. EUR-Lex. URL : https://ec.europa.eu.translate.google/taxation_customs/business/customs-procedures-import-and-export/what-customs-transit/union-and-common-transit_en?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (дата звернення: 21.02.2022).

-
7. TRANSIT MANUAL. European Commission. URL : https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2021-06/transit_manual_june_2020_en.pdf (дата звернення: 22.02.2022).
8. Інструкція з використання. URL : <https://www.ldz.lv> CTSC_UMN_v0_20 (дата звернення: 18.11.2022).

References

1. Hladka, N. (2020), Pravove rehuliuвання mytnoho rezhymu tranzytu v konteksti reformuvannya natsionalnoi mytnoi systemy [Legal regulation of the customs transit regime in the context of reforming the national customs system], Pravova pozytsiia, no. 1 (26), pp. 26-29 (access date February 23, 2022).
2. Sydorovych, O., Herchakivskiyi, S. (2021), Informatsiine zabezpechennia mytnoi spravy Ukrainy v konteksti tsyfrovoy stratehii rozvytku suspilstva [Information support of customs affairs of Ukraine in the context of digital strategy of society development], Svit finansiv, iss.1, pp. 210-225 (access date February 22, 2022).
3. Alishauskas, V. (2021), Tranzit bez prepyatstvij : kak uprostit torgovlyu Ukrainy i ES [Transit without obstacles: how to simplify trade between Ukraine and the EU]. Yevropeiska pravda, available at: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/experts/2021/06/30/7124859/> (access date February 23, 2022).
4. Kapitanets, S.& Brendak, A. (2022), Determinanty natsionalnogo zastosuvannya Novoi kompiuteryzovanoi tranzytnoi systemy (NCTS) [Determinants of the national application of the New Computerized Transit System (NCTS)]. Ekonomika ta suspilstvo, no. 39, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1431> (access date November 19, 2022).
5. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. EUR-Lex. available at: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-procedures-import-and-export/what-customs-transit/union-and-common-transit_en (access date February 23, 2022).
6. Consolidated text: Convention on a Common transit procedure. EUR-Lex. available at: https://ec.europa.eu.translate.google.com/taxation_customs/business/customs-procedures-import-and-export/what-customs-transit/union-and-common-transit_en?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc (access date February 21, 2022)
7. TRANSIT MANUAL. European Commission, available at: https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2021-06/transit_manual_june_2020_en.pdf (access date February 22, 2022).
8. Instructions for use, available at : <https://www.ldz.lv> CTSC_UMN_v0_20 (access date November 22, 2022).